

Energetyzując świat: STS i antropologia ku społecznym studiom nad nowymi energiami

Coraz więcej krajów, regionów, społeczności i firm na całym świecie szuka alternatywnych metod produkcji prądu dla tych opartych na paliwach kopalnych. Najczęściej produkcja energii kojarzy się z naukami ścisłymi, bezpośrednio wspierającymi nowe technologie. Technologie wytwarzania prądu mają jednak także bardzo istotne społeczne aspekty, takie jak organizowanie się w celu pozyskania infrastruktury czy produkowania energii, społeczne znaczenie energii, a także relacje władzy, które reprodukowane są bądź podważane przez różne sposoby wytwarzania energii. Tym społecznym aspektem produkowania prądu zajmują się właśnie antropologia czy studia nad nauką i technologią (ang. *Science and Technology Studies, STS*).

Autorzy projektu mają świadomość, że społeczne badania nad produkcją prądu rozwijają się obecnie bardzo dynamicznie, twierdzą jednak, że brakuje dobrze ugruntowanej teorii i metody badawczej łączącej różne społeczne podejścia do energii. Projekt ma na celu zaproponowanie takiego podejścia teoretyczno-metodologicznego, które pozwoli na ujęcie i zbadanie politycznego i społecznego charakteru wytwarzania energii elektrycznej. Autorów projektu szczególnie interesować będzie oddolne (regionalne czy wspólnotowe) organizowanie się w celu produkowania i konsumpcji energii elektrycznej.

Aby zrealizować cel nadrzędny autorzy projektu stawiają sobie trzy pytania badawcze. Chcą dowiedzieć się, (1) w jaki sposób wytwarzane są nowe infrastruktury produkcji i konsumpcji energii elektrycznej przez aktorów, którzy zajmują różne miejsce w relacji do państwa i rynku, (2) jakie znaczenie ma energia elektryczna dla zaangażowanych aktorów i jak to znaczenie się zmienia w czasie (3) jak nowe infrastruktury produkcji i konsumpcji energii są umiejscowione w relacji do państwa oraz rynku jako struktur władzy?

Pierwsze pytanie pozwoli spojrzeć na energię elektryczną jako obiekt społeczno-technologiczny – wynik skomplikowanych mediacji i negocjacji pomiędzy różnymi aktorami, a nie tylko produkt dostępny na rynku, czy zjawisko fizyczne.

Drugie pytanie pozwoli zaobserwować, w jaki sposób zmieniają się znaczenie i klasyfikacje używane do oceny energii, która poza ekonomiczną wartością, jest wartościowana również jako na przykład „zielona”, „czysta”, „nowoczesna”, „brudna”, „lokalna”, „nasza”, czy „bezpieczna”. Autorzy projektu zainteresowani będą tym, jak różne formy produkcji energii wpływają na najbliższe otoczenie ludzi, na ich tożsamość, czy na sposób myślenia o przyszłości, a więc o tym, z jakiej energii korzystać będą ich dzieci.

Trzecie pytanie dotyczy tego, jak nowe sposoby wytwarzania energii wpływają na relacje władzy. Wytwarzanie prądu nie jest już postrzegane wyłącznie jako należące do domeny państwowej i nie jest tylko przedmiotem sporów na arenie międzynarodowej (np. wojny o dostęp do złóż ropy naftowej czy gazu). Nowe technologie wytwarzania energii otwierają pole do działania przed innymi, bardziej lokalnymi aktorami. Interesować nas będą więc relacje między tymi aktorami, a instytucjami państwowymi czy rynkowymi.

W badaniu zastosowana zostanie metoda studium przypadku oparta na etnografii, wywiadach pogłębionych i analizie dokumentów. Trzy wybrane przypadki zostały zidentyfikowane jako obszary dobrze reprezentujące aktualne wyzwania związane z tworzeniem nowych infrastruktur energetycznych: (1) lokalne sposoby organizowania się wokół produkcji energii na Pomorzu; (2) elektryfikacja Regionu Cuzco w Peru, przy zastosowaniu paneli słonecznych; (3) proces tworzenia polskiego samochodu elektrycznego oraz powiązanej infrastruktury w ramach realizacji Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju.